

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

2. prosince 2010*

Ve věci C-225/09,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Giudice di pace di Cortona (Itálie) ze dne 23. dubna 2009, došlým Soudnímu dvoru dne 19. června 2009, v řízení

Edyta Joanna Jakubowska

proti

Alessandru Maneggiovi,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení E. Levits, zastupující předseda pátého senátu, M. Ilešič (zpravodaj)
a M. Safjan, soudci,

* Jednací jazyk: italština.

generální advokát: N. Jääskinen,
vedoucí soudní kanceláře: M.-A. Gaudissart, vedoucí oddělení,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 24. června 2010,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za E. J. Jakubowskou M. Frigessim di Rattalma, avvocato,

- za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s P. Gentilim a L. Ventrellou, avvocati dello Stato,

- za irskou vládu D. J. O’Haganem, jako zmocněncem, ve spolupráci s M. Collinsem, SC,

- za maďarskou vládu R. Somssich, M. Fehérem a Z. Tóth, jako zmocněnci,

- za rakouskou vládu E. Riedlem, jako zmocněncem,

- za portugalskou vládu L. Fernandesem, jako zmocněncem,

- za slovinskou vládu N. Pintar Gosenca, jako zmocněnkyní,

- za Evropskou komisi H. Støvlbækem a E. Montaguti, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 1 písm. g) ES, článků 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES, směrnice Rady 77/249/EHS ze dne 22. března 1977 o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů (Úř. věst. L 78, s. 17; Zvl. vyd. 06/01, s. 52), směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES ze dne 16. února 1998 o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace (Úř. věst. L 77, s. 36; Zvl. vyd. 06/03,

s. 83), jakož i obecných zásad ochrany legitimního očekávání a dodržování nabytých práv.

- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi E. Jakubowskou a A. Maneggiem ohledně návrhu na zaplacení náhrady škody ve sporu, který vedl k řízení, jež momentálně probíhá u Giudice di pace di Cortona (smírčí soud v Cortoně), v průběhu kterého bylo vůči advokátům zastupujícím E. Jakubowskou vydáno rozhodnutí o vyškrtnutí ze seznamu advokátů vedeného Ordine degli Avvocati di Perugia [advokátní komora v Perugii, (Itálie)].

Právní rámec

Právo Unie

Směrnice 77/249

- 3 Článek 1 odst. 1 první pododstavec směrnice 77/249 uvádí:

„Tato směrnice se vztahuje v mezích a za podmínek, které stanoví, na činnosti advokátů vykonávané při poskytování služeb.“

4 Článek 6 téže směrnice stanoví:

„Každý členský stát může advokáty v pracovním poměru, kteří jsou vázáni pracovní smlouvou k veřejnému nebo soukromému podniku, vyloučit z výkonu činností zastupování nebo obhajování tohoto podniku v soudním řízení, pokud tyto činnosti nejsou oprávněni vykonávat advokáti působící v dotyčném státu.“

5 S ohledem na různá jazyková znění tohoto článku 6 a aby se zajistilo, že všechna tato znění budou mít stejný dosah, musí být pojem „ente pubblico o privato“ v italském znění tohoto článku vykládán jako pojem „veřejný nebo soukromý podnik“ (impresa pubblica o privata).

Směrnice 98/5

6 Článek 3 směrnice 98/5 stanoví:

„1. Advokát, který si přeje vykonávat činnost v jiném členském státě než v tom, ve kterém získal odbornou kvalifikaci, je povinen se zapsat u příslušného orgánu v tomto státě.

2. Příslušný orgán v hostitelském členském státě advokáta zapíše po předložení průkazu oprávnění potvrzujícího jeho zápis u příslušného orgánu v domovském členském státě. [...]

[...]“

7 Článek 6 odst. 1 téže směrnice stanoví:

„Bez ohledu na pravidla pro výkon povolání, jimž advokát vykonávající činnost pod profesním označením udělovaným v domovském státě podléhá v domovském členském státě, podléhá tento advokát stejným pravidlům pro výkon povolání jako advokáti vykonávající činnost pod odpovídajícím profesním označením udělovaným v hostitelském členském státě ve vztahu ke všem činnostem, které na území tohoto státu vykonává.“

8 Článek 7 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Pokud advokát vykonávající činnost pod profesním označením udělovaným v domovském státě poruší své povinnosti v hostitelském členském státě, použijí se procesní předpisy, sankce a opravné prostředky platné v hostitelském členském státě.“

9 Článek 8 směrnice 98/5 uvádí:

„Advokát zapsaný v hostitelském členském státě pod profesním označením udělovaným v domovském státě může vykonávat činnost jako osoba v pracovním poměru u jiného advokáta, sdružení nebo právní firmy, veřejného nebo soukromého podniku do té míry, do jaké to hostitelský členský stát povoluje advokátům zapsaným pod profesním označením udělovaným v tomto státě.“

10 S ohledem na různá jazyková znění uvedeného článku 8 a aby se zajistilo, že všechna tato znění budou mít stejný dosah, musí být pojem „ente pubblico o privato“ v italském znění tohoto článku vykládán jako pojem „veřejný nebo soukromý podnik“ (impresa pubblica o privata).

Vnitrostátní právní úprava

- 11 Článek 3 druhý pododstavec královského legislativního nařízení č. 1578 ze dne 27. listopadu 1933, které upravuje povolání „avvocato“ a „procuratore legale“ (ordinamento delle professioni di avvocato e procuratore legale, *Gazzetta ufficiale del Regno d'Italia* č. 281, ze dne 5. prosince 1933) a které bylo po úpravách přeměněno na zákon zákonem č. 36 ze dne 22. ledna 1934 (*Gazzetta ufficiale del Regno d'Italia* č. 24, ze dne 30. ledna 1934), stanoví:

„[Výkon zejména povolání advokáta je] neslučitelný s jakýmkoliv zaměstnáním nebo funkcí odměňovanou z rozpočtu státu, krajů, obcí [...] a obecně jakéhokoliv správního nebo veřejného orgánu podléhajícímu doзору nebo kontrole státu, krajů a obcí.“

- 12 Zákon č. 662 ze dne 23. prosince 1996 o racionalizačních opatřeních v oblasti veřejných financí (misure di razionalizzazione della finanza pubblica, běžný doplněk GURI č. 303 ze dne 28. prosince 1996), ve znění legislativního nařízení č. 79 ze dne 28. března 1997 o naléhavých stabilizačních opatřeních v oblasti veřejných financí (misure urgenti per il riequilibrio della finanza pubblica), které bylo po úpravách přeměněno na zákon zákonem č. 140 ze dne 28. května 1997 (GURI č. 123 ze dne 29. května 1997, s. 5, dále jen „zákon č. 662/96“), stanoví ve svém čl. 1 odst. 56 a 56a:

„56. Právní a správní ustanovení [...], která zakazují zápis do profesních seznamů, se nepoužijí na zaměstnance státní správy, kteří pracují na částečný úvazek a jejichž pracovní úvazek není vyšší než 50 % plného pracovního úvazku.“

56a. Ustanovení zakazující zápis do seznamů a výkon profesních činností osobami uvedenými v odstavci 56 se zrušují. Další ustanovení týkající se podmínek pro zapsání do profesních seznamů a výkon těchto činností zůstávají platné. Zaměstnancům státní správy, kteří jsou zapsáni do profesních seznamů a kteří vykonávají profesní činnost, nemohou orgány státní správy svěřovat profesní úkoly; přičemž tito zaměstnanci nejsou oprávněni poskytovat právní pomoc ve sporech, v nichž je účastníkem orgán státní správy.“

- 13 Zákona č. 339 ze dne 25. listopadu 2003 o pravidlech v oblasti neslučitelnosti výkonu povolání advokáta (norme in materia di incompatibilità dell'esercizio della professione di avvocato, GURI č. 279 ze dne 1. prosince 2003, dále jen „zákon č. 339/2003“), který vstoupil v platnost dne 2. prosince 2003, stanoví v článku 1:

„Ustanovení čl. 1 odst. 56, 56a a 57 zákona č. [662/96] se nepoužijí na zápis do seznamu advokátů, pro který nadále platí omezení a zákazy uvedené v královském legislativním nařízení č. 1578 ze dne 27. listopadu 1933, které bylo po úpravách přeměněno zákonem č. 36 ze dne 22. ledna 1934, a jeho následných změnách.“

- 14 Článek 2 téhož zákona stanoví:

„1. Zaměstnanci státní správy, kteří byli do seznamu advokátů zapsáni poté, co zákon č. [662/96] nabyl účinnosti a kteří jsou nadále zapsáni, se mohou rozhodnout pro zachování pracovního poměru za předpokladu, že tuto skutečnost sdělí radě komory, u níž jsou zapsáni, ve lhůtě 36 měsíců od nabytí účinnosti tohoto zákona.

Nesdělí-li tuto skutečnost ve stanovené lhůtě, budou z moci úřední vyškrtnuti radami advokátních komor z jejich seznamů.

2. Zaměstnanec státní správy má v případě uvedeném v odstavci 1 právo být znovu přijat do pracovního poměru na plný úvazek.

3. Ve lhůtě 36 měsíců podle odstavce 1 může zaměstnanec státní správy zvolit ukončení pracovního poměru, a v důsledku toho zachování jeho zápisu v seznamu advokátů.

4. Zaměstnanec státní správy na částečný úvazek, který si zvolil povolání advokáta ve smyslu tohoto zákona, má po dobu pěti let nárok na opětovné přijetí do zaměstnání na plný úvazek do tří měsíců od podání žádosti za předpokladu, že není nadbytečný, na místo, které u svého příslušného orgánu státní správy zastával v době, kdy provedl volbu. V takovém případě se doba přerušení státní služby nezapočítává do počtu odpracovaných let, které se znova počítají ode dne opětovného přijetí“.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 15 Edyta Jakubowska podala žalobu proti A. Maneggiovi k Giudice di pace di Cortona na zaplacení částky 200 eur jakožto náhrady škody, kterou jí způsobil nahodilým poškozením vozidla, jehož je vlastníkem.

- 16 V rámci tohoto sporu se E. Jakubowska nechala zastupovat pány Mazzolaiem a Nardellim, advokáty zapsanými v seznamu advokátů obce Perugia. Tito advokáti spadali jakožto zaměstnanci státní správy na částečný úvazek do působnosti čl. 1 odst. 56 a 56a zákona č. 662/96.
- 17 Poté, co zákon č. 339/2003 nabyl účinnosti a po uplynutí lhůty stanovené v čl. 2 odst. 1 tohoto zákona, v době, kdy u předkládacího soudu probíhalo původní řízení, vydala rada advokátní komory v Perugii dvě rozhodnutí nařizující vyškrtnutí těchto advokátů z uvedeného seznamu advokátů.
- 18 Edyta Jakubowska předložila vyjádření, ve kterém se domáhá, aby jejím advokátům bylo nadále dovoleno ji zastupovat, přičemž tvrdila, že zákon č. 339/2003 je v rozporu se Smlouvou o ES, jakož i s obecnými zásadami ochrany legitimního očekávání a do držování nabytých práv.
- 19 Za těchto podmínek se Giudice di pace di Cortona rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující otázky:
- „1) Musí být čl. 3 písm. g) [ES] a články 4 [ES], 10 [ES], 81 [ES] a 98 [ES] vykládány tak, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jaká vyplývá z článků 1 a 2 zákona č. 339/2003 [...], kterými se opětovně zavádí neslučitelnost výkonu povolání advokáta zaměstnanci státní správy na částečný úvazek a zakazuje se těmto zaměstnancům, i když jsou způsobilí k výkonu povolání advokáta, vykonávat toto povolání, přičemž je stanoveno vyškrtnutí ze seznamu advokátů na základě rozhodnutí příslušné rady advokátní komory, neukončí-li zaměstnanec státní správy pracovní poměr?

- 2) Musí být čl. 3 písm. g) [ES] a články 4 [ES], 10 [ES] a 98 [ES] vykládány tak, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jaká vyplývá z článků 1 a 2 zákona č. 339/2003 [...]?

- 3) Musí být článek 6 směrnice 77/249 [...] vykládán tak, že brání vnitrostátní právní úpravě, jaká vyplývá z článků 1 a 2 zákona č. 339/2003 [...], když se tato vnitrostátní úprava použije i pro advokáty v pracovním poměru, kteří vykonávají činnost advokáta na základě volného pohybu služeb?

- 4) Musí být článek 8 směrnice 98/5 [...] vykládán tak, že se nepoužije na advokáty, kteří jsou zaměstnanci státní správy na částečný úvazek?

- 5) Brání obecné zásady práva [Unie] týkající se ochrany legitimního očekávání a [dodržování] nabytých práv vnitrostátní právní úpravě, jaká vyplývá z článků 1 a 2 zákona č. 339/2003 [...], které zavádí neslučitelnost výkonu povolání advokáta zaměstnanci státní správy na částečný úvazek a které se použijí i na advokáty, kteří jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona [...] již zapsáni v seznamech advokátů, přičemž [uvedený] článek 2 stanoví jen krátkou odkladnou lhůtu pro nezbytnou volbu mezi zaměstnáním [ve státní správě] a výkonem povolání advokáta?“

²⁰ V odpověď na písemné otázky položené Soudním dvorem právním zástupcům E. Jakubowské na základě článku 54a jednacího řádu Soudního dvora, předložil p. Nardelli dopisem ze dne 31. května 2010 osvědčení rady advokátní komory v Perugii, z něhož vyplývá, že zůstává formálně zapsán do seznamu advokátů této komory až do doby, než se komora seznámí s datem oznámení rozhodnutí vnitrostátní rady advokátních

komor o zamítnutí opravného prostředku p. Nardelliho proti rozhodnutí o jeho vyškrtnutí.

- 21 Stejným dopisem p. Nardelli informoval Soudní dvůr, že p. Mazzolai se vzdal zastupování, kterým byl pověřen ve věci v původním řízení. Dále oznámil, že E. Jakubowska poskytla zvláštní mandát p. Frigessimu di Rattalma, aby ji zastupoval na jednání u Soudního dvora.

K předběžným otázkám

K přípustnosti předběžných otázek

- 22 Úvodem je třeba uvést, že okolnost, že předběžné otázky nemají žádnou spojitost se samotným předmětem žaloby podané E. Jakubowskou proti A. Maneggiovi, nevede k jejich nepřipustnosti. Uvedené otázky totiž mají předkládajícímu soudu umožnit posoudit legalitu vnitrostátní právní úpravy, jejíž použití vyvolalo ve věci v původním řízení překážku v řízení. Jelikož je tato překážka součástí této věci, má uvedený soud možnost otázat se Soudního dvora na výklad pravidel práva Unie, která jsou dle něj v této věci relevantní.
- 23 Některé vlády, které předložily vyjádření k Soudnímu dvoru, jakož i Evropská komise, sice nezpochybnily možnost takové žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, avšak vznesly s ohledem na otázky položené Giudice di pace di Cortona námitky nepřipustnosti.

- 24 Irská a rakouská vláda zdůrazňují, že veškeré okolnosti věci v původním řízení, které se týkají možnosti právních zástupců E. Jakubowské vykonávat jejich povolání advokáta, se omezují na jediný členský stát. Problémy práva Unie vznesené předkládajícím soudem jsou tedy čistě hypotetické, a žádost o rozhodnutí o předběžné otázce by měla být z tohoto důvodu prohlášena za nepřijatelnou.
- 25 Podle maďarské vlády spadá italská právní úprava, kterou uvádí předkládající soud, v každém případě mimo působnost ustanovení práva Unie týkajících se výkonu povolání advokáta, protože uvedená vnitrostátní právní úprava se týká zaměstnanců státní správy, zatímco směrnice 77/249 a 98/5 se týkají výkonu tohoto povolání nezávislými advokáty nebo osobami v pracovním poměru u jiného advokáta, sdružení nebo podniku.
- 26 Komise se domnívá, že třetí otázka musí být považována za hypotetickou, a tedy nepřijatelnou, protože tato otázka se týká výkonu povolání advokáta v režimu poskytování služeb, zatímco právní úprava dotčená v původním řízení se týká usazení jako advokáta.
- 27 Komise vyjadřuje rovněž pochybnosti ohledně přípustnosti páté otázky, a to s ohledem na skutečnost, že italské právní předpisy, ve vztahu k nimž je vyžadován výklad obecných zásad práva Unie, nebyly přijaty za účelem provedení povinností, které z tohoto práva vyplývají Italské republice.
- 28 S ohledem na tyto různé námitky nepřijatelnosti je třeba připomenout, že se na předběžné otázky týkající se práva Unie vztahuje domněnka relevance. Odmítnutí žádosti

podané vnitrostátním soudem je tak možné pouze tehdy, pokud je zjevné, že žádaný výklad práva Unie nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázku, které jsou mu položeny (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 5. prosince 2006, Cipolla a další, C-94/04 a C-202/04, Sb. rozh. s. I-11421, bod 25, jakož i ze dne 1. června 2010, Blanco Pérez a Chao Gómez, C-570/07 a C-571/07, Sb. rozh. s. I-4629, bod 36).

- 29 Pokud jde o první, druhou a čtvrtou otázku, není přitom zjevné, že by požadovaný výklad neměl žádný vztah k realitě nebo předmětu procesní překážky vzniklé v rámci sporu v původním řízení nebo že by daný problém byl hypotetické povahy.
- 30 Na jedné straně je třeba připomenout, že zákon, který se vztahuje na celé území členského státu, může případně ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu článku 81 ES (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 19. února 2002, Arduino, C-35/99, Recueil, s. I-1529, bod 33, a výše uvedený rozsudek Cipolla a další, bod 45). V důsledku toho první a druhá otázka, které se týkají toho, zda pravidla práva Unie v oblasti hospodářské soutěže brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je zákon č. 339/2003, nejsou zjevně irelevantní.
- 31 Na straně druhé, pokud jde o čtvrtou předběžnou otázku, je třeba uvést, jak poznamenala italská vláda a Komise na jednání, že pravidlo uvedené v článku 8 směrnice 98/5 nemá za cíl pouze poskytnout advokátům zapsaným v hostitelském členském státě pod jejich profesním označením udělovaným v jiném členském státě stejná práva, jaká mají advokáti zapsaní v uvedeném hostitelském členském státě pod profesním označením, které v něm získali. Tato norma totiž rovněž zajišťuje, aby posledně uvedení advokáti neutrpěli obrácenou diskriminací, ke které by mohlo dojít, kdyby

pravidla, která jsou jim uložena, nebyla používána rovněž na advokáty zapsané v uvedeném hostitelském členském státě pod profesním označením udělovaném v jiném členském státě.

- 32 Proto skutečnost, že se řízení o vyškrtnutí ze seznamu advokátů v Perugii, které vedlo k předložení předběžných otázek, týká advokátů vykonávajících toto povolání v Itálii pod profesním označením uděleným v tomto členském státě, nemá v žádném případě za důsledek, že je čtvrtá položená otázka hypotetická. Právě naopak, požadovaný výklad článku 8 směrnice 98/5 pomůže předkládajícímu soudu určit, zda zákon č. 339/2003 vytváří obrácenou diskriminaci v rozporu s právem Unie.
- 33 Přípustnost čtvrté otázky není ostatně vyvrácena argumentací maďarské vlády, podle které zákon č. 339/2003 v rozsahu, v němž se týká státních zaměstnanců, neupravuje žádnou ze situací uvedených v článku 8 směrnice 98/5, který se týká pouze advokátů pracujících jako zaměstnanec „jiného advokáta, sdružení nebo právní firmy, veřejného nebo soukromého podniku“.
- 34 V tomto ohledu je třeba připomenout, že odchylka, na kterou maďarská vláda odkazuje, a sice nepoužitelnost práva Unie na státní zaměstnance, platí pouze pro zaměstnání, která zahrnují účast na výkonu veřejné moci, a která tak předpokládají existenci zvláštního vztahu se státem. Naopak pravidla práva Unie v oblasti volného pohybu zůstávají použitelná na zaměstnání, která i když spadají do působnosti státu nebo působnosti jiných veřejnoprávních entit, přesto nezahrnují žádný výkon úkolů, které přísluší veřejné správě ve vlastním slova smyslu (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 30. září 2003, Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, C-405/01, Recueil, s. I-10391, body 39 a 40, jakož i ze dne 10. prosince 2009, Pésla, C-345/08, Sb. rozh. s. I-11677, bod 31).

- 35 Pokud jde konkrétněji o pojem „veřejný podnik“ uvedený v článku 8 směrnice 98/5, je ustálenou judikaturou, že jestliže entita začleněná do veřejné správy vykonává činnosti, které mají hospodářskou povahu a nespádají pod výkon výsad veřejné moci, je třeba ji za takový podnik považovat (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 27. října 1993, Decoster, C-69/91, Recueil, s. I-5335, bod 15; ze dne 14. září 2000, Collino a Chiappero, C-343/98, Recueil, s. I-6659, bod 33, a ze dne 26. března 2009, SELEX Sistemi Integrati v. Komise, C-113/07 P, Sb. rozh. s. I-2207, bod 82).
- 36 Z toho vyplývá, že působnost zákona č. 339/2003 – který se ve spojení s královským legislativním nařízením č. 1578 ze dne 27. listopadu 1933, na něž odkazuje, týká advokátů zapsaných do seznamu jedné z advokátních komor Italské republiky, kteří jsou rovněž zaměstnání správním nebo veřejným orgánem podléhajícím doзору nebo kontrole Italské republiky nebo jejího územního správního celku – se shoduje s působností článku 8 směrnice 98/5 pokud jde o advokáty zaměstnané entitou, která i když podléhá kontrole italského státu nebo jednoho z územních správních celků, představuje „veřejný podnik“.
- 37 Vzhledem ke všem těmto zjištěním je třeba žádost o rozhodnutí o předběžné otázce považovat za přípustnou, pokud jde o první, druhou a čtvrtou položenou otázku.
- 38 Pokud jde naopak o třetí předběžnou otázku, která se týká směrnice 77/249, a tedy výkonu povolání advokáta v režimu volného pohybu služeb, je třeba konstatovat, že odpověď Soudního dvora na tuto otázku nemůže být předkládajícímu soudu užitečná. Překážka vznesená před tímto soudem se totiž týká otázky, zda je vyškrtnutí advokátů podle zákona č. 339/2003 slučitelné s právem Unie. Jak Komise správně poznamenala,

v této souvislosti se jedná o usazení advokáta, a tedy o oblast upravenou směrnicí 98/5, a nikoliv o výkon povolání advokáta v režimu volného pohybu služeb.

- 39 Proto musí být žádost o rozhodnutí o předběžné otázce prohlášena za nepřípustnou v rozsahu, v němž se týká třetí položené otázky.
- 40 Pokud jde konečně o pátou předběžnou otázku, z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že touto otázkou vyzval Giudice di pace di Cortona Soudní dvůr, aby na základě judikatury týkající se ochrany legitimního očekávání a právní jistoty přezkoumal nepříznivou změnu, která pro ty, kteří chtějí vykonávat současně povolání advokáta a zaměstnání na částečný úvazek u veřejné entity, vyplývá ze zákona č. 339/2003, jelikož tento zákon ukončil příznivější režim pro tyto dotčené osoby, který zavedl zákon č. 662/96.
- 41 Přitom stačí konstatovat – aniž je třeba rozhodnout o argumentu nepřípustnosti vzneseném Komisí ohledně této otázky – že Soudní dvůr v každém případě nemůže na tuto otázku užitečně odpovědět, protože mu proto chybí nezbytné informace.
- 42 Co se týče zásady právní jistoty, je ustálenou judikaturou, že právní úprava, která vyvolává nepříznivé důsledky pro jednotlivce, musí být jasná a přesná a její použití pro právní subjekty předvídatelné (rozsudek ze dne 14. září 2010, Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise, C-550/07 P, Sb. rozh. s. I-8301, bod 100 a citovaná judikatura). Přitom ani předkládací rozhodnutí, ani vyjádření předložená Soudnímu dvoru neumožňují tomuto soudu, aby určil, z jakého pohledu a z jakého důvodu je zpochybněna jasnost nebo předvídatelnost zákona č. 339/2003.

- 43 Předkládající soud navíc vysvětlil otázku týkající se této zásady tím, že uvedl, že zákon č. 339/2003 má zpětné účinky, které jsou v rozporu se zásadou právní jistoty. Tato údajná retroaktivita zákona č. 339/2003 je nicméně zjevně popřena konstatováním, které je rovněž obsaženo v předkládacím rozhodnutí, podle kterého nabytí účinnosti tohoto zákona nemá vliv na právo k souběžnému výkonu, jež až do tohoto nabytí účinnosti přiznával zákon č. 662/96, přičemž zákon č. 339/2003 zavedl kromě toho přechodné období tří let, aby zabránil tomu, že změny, které zavádí, budou okamžité.
- 44 Pokud jde o zásadu ochrany legitimního očekávání, je obecně stanoveno, že jednotlivci nemohou vkládat své legitimní očekávání do zachování stávající situace, která může být změněna v rámci posuzovací pravomoci vnitrostátních orgánů (rozsudek ze dne 10. září 2009, Plantanol, C-201/08, Sb. rozh. s. I-8343, bod 53 a citovaná judikatura). S ohledem na tuto ustálenou judikaturu, nemůže být taková předběžná otázka, jako je pátá otázka položená v rámci tohoto řízení, užitečně Soudním dvorem přezkoumána, když chybí minimální popis skutečností, které jsou uplatněny ve sporu v původním řízení k prokázání, že přijetí dotčené právní úpravy nepředstavuje případ, kdy zákonodárce pouze do budoucna změní stávající právní úpravu.
- 45 V projednávané věci se předkládající soud v podstatě omezil na uvedení, že zákon č. 339/2003 mění velmi významně a podle některých překvapivě dřívější režim platný na základě zákona č. 662/96. Je třeba konstatovat, že pouhá skutečnost, že zákonodárce přijal nový zákon a že ten se značně liší od dříve platného zákona, neposkytuje Soudnímu dvoru dostatečný základ pro to, aby se znalostí věci přezkoumal pátou otázkou.
- 46 S ohledem na výše uvedené je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce rovněž nepřijatelná, pokud jde o pátou položenou otázku.

K věci samé

K první a druhé otázce

- ⁴⁷ Svou první a druhou otázkou, které je třeba zkoumat společně, se předkládající soud v zásadě táže, zda čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a články 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES brání takové vnitrostátní právní úpravě, jaká vyplývá z článků 1 a 2 zákona č. 339/2003, která zaměstnancům státní správy zaměstnaným v rámci pracovního poměru na částečný úvazek zakazuje vykonávat povolání advokáta tím, že stanoví jejich vyškrtnutí ze seznamu advokátů, i když jsou k výkonu tohoto povolání způsobilí.
- ⁴⁸ I když je pravda, že se článek 81 ES sám o sobě týká pouze chování podniků a nevztahuje se na právní či správní předpisy vydané členskými státy, nic to nemění na skutečnosti, že tento článek vykládaný ve spojení s článkem 10 ES, ukládá členským státům, aby nepřijímaly nebo nezachovávaly v platnosti opatření – byť se jednalo o právní či správní předpisy – způsobilá zmařit užitečný účinek pravidel hospodářské soutěže uplatnitelných na podniky (výše uvedené rozsudky *Arduino*, bod 34, a *Cipolla* a další, bod 46).
- ⁴⁹ Soudní dvůr zejména rozhodl, že články 10 ES a 81 ES jsou porušeny, jestliže členský stát buď nařídí nebo podpoří uzavírání kartelových dohod, které jsou v rozporu s článkem 81 ES, nebo posílí účinky takových dohod, anebo zbaví svou vlastní právní úpravu jejího státního charakteru tím, že přenese odpovědnost za přijetí intervenčních

rozhodnutí hospodářského významu na soukromé hospodářské subjekty (výše uvedené rozsudky Arduino, bod 35, a Cipolla a další, bod 47).

- 50 Přitom skutečnost, že členský stát stanoví orgánům profesního sdružení, jako jsou rady různých advokátních komor, aby z úřední moci vyškrtly ze seznamu advokátů příslušníky této profese, kteří jsou rovněž státními zaměstnanci na částečný úvazek a kteří se ve stanovené lhůtě nerozhodli ani pro zachování zápisu v tomto seznamu, ani pro zachování jejich pracovního poměru u veřejné entity, která je zaměstnává, nemůže prokázat, že tento stát zbavil svou právní úpravu jejího státního charakteru. Uvedené rady totiž nemají žádný vliv, pokud jde o přijímání rozhodnutí o vyškrtnutí z úřední moci, které stanoví zákon.
- 51 Pro obdobné důvody nemůže být taková vnitrostátní právní úprava, jaká je dotčena v původním řízení, považována za úpravu, která nařizuje nebo podporuje kartelové dohody, které jsou v rozporu s článkem 81 ES.
- 52 Tyto úvahy nejsou nijak vyvráceny ani čl. 3 odst. 1 písm. g) ES, který předpokládá opatření Evropské unie, pokud jde o systém zajišťující, aby na vnitřním trhu nebyla narušována hospodářská soutěž, ani články 4 ES a 98 ES, které se týkají zavedení hospodářské politiky v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží.
- 53 S ohledem na výše uvedené je třeba odpovědět na první a druhou položenou otázku, že čl. 3 odst. 1 písm. g) ES a články 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES nebrání vnitrostátní právní úpravě, která zaměstnancům státní správy zaměstnaným v rámci pracovního

poměru na částečný úvazek zakazuje vykonávat povolání advokáta tím, že stanoví jejich výškrtnutí ze seznamu advokátů, i když jsou k výkonu tohoto povolání způsobilí.

Ke čtvrté otázce

- 54 Jak již bylo uvedeno v předkládacím rozhodnutí, svou čtvrtou otázkou se Giudice du pace di Cortona v podstatě táže, zda možnost, kterou článek 8 směrnice 98/5 ponechává hostitelskému členskému státu, aby upravil, a tedy případně omezil výkon některých kategorií zaměstnání advokáty, kteří jsou v tomto státě zapsáni, existuje rovněž vůči advokátům, kteří chtějí tato zaměstnání vykonávat pouze na částečný úvazek.
- 55 Za účelem odpovědi na tuto otázku je vhodné nejprve připomenout, že přijetím směrnice 98/5 zákonodárce Unie zamýšlel zejména odstranit rozdíly mezi vnitrostátními pravidly týkajícími se podmínek zápisu jako advokáta (rozsudek ze dne 19. září 2006, Wilson, C-506/04, Sb. rozh. s. I-8613, bod 64).
- 56 Soudní dvůr již upřesnil, že s ohledem na tento cíl směrnice 98/5 je třeba mít za to, že tato směrnici provádí úplnou harmonizaci předběžných podmínek vyžadovaných pro zápis u příslušného orgánu hostitelského členského státu, přičemž tyto podmínky se v podstatě omezují na předložení tomuto orgánu osvědčení o zápisu u příslušného orgánu v domovském členském státě (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Wilson, body 65 až 67).

- 57 Nicméně, jak jednoznačně vyplývá z článku 6 směrnice 98/5, zápis advokáta vykonávajícího v hostitelském členském státě činnost pod profesním označením udělovaným v jiném členském státě podřizuje tyto advokáty pravidlům pro výkon povolání platným v hostitelském členském státě. Tato pravidla přitom nejsou na rozdíl od pravidel týkajících se předběžných podmínek vyžadovaných pro zápis předmětem harmonizace, a mohou se proto značně odchylovat od pravidel platných v domovském členském státě. Ostatně, jak potvrzuje čl. 7 odst. 1 téže směrnice, nedodržení těchto pravidel může vést k vyškrtnutí ze seznamu v hostitelském členském státě.
- 58 Je třeba konstatovat, že článek 8 směrnice 98/5 se týká zvláštní kategorie pravidel pro výkon povolání, na která odkazuje článek 6 téže směrnice, a sice pravidel, která určují, v jaké míře mohou zapsaní advokáti „vykonávat činnost jako osoba v pracovním poměru u jiného advokáta, sdružení nebo právní firmy, veřejného nebo soukromého podniku“.
- 59 S ohledem na široké vymezení, které zvolil zákonodárce Unie, je třeba mít za to, že uvedený článek 8 se týká souboru pravidel, která hostitelský členský stát zavedl, aby předcházel střetům zájmů, které by mohly dle jeho posouzení vyplývat ze situace, ve které je advokát jednak zapsán v seznamu advokátů a jednak v pracovním poměru u jiného advokáta, sdružení nebo právní firmy, soukromého nebo veřejného podniku.
- 60 Zákaz zaměstnání u veřejné entity uložený zákonem č. 339/2003 advokátům zapsaným v Itálii, i když pracují jen na částečný úvazek, je součástí pravidel uvedených v článku 8 směrnice 98/5 přinejmenším v rozsahu, v němž se uvedený zákaz týká současného výkonu povolání advokáta a zaměstnání u veřejného podniku.

- 61 Nelze ostatně kritizovat jako takovou skutečnost, že právní úprava takto zavedená Italskou republikou může být považována za restriktivní. Neexistence střetu zájmů je totiž nezbytná pro výkon povolání advokáta a znamená, že se advokáti nachází v nezávislém postavení vůči veřejné moci a ostatním subjektům, kterými nikdy nesmí být ovlivňováni (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 19. února 2002, Wouters a další, C-309/99, Recueil, s. I-1577, body 100 až 102). Je sice třeba, aby pravidla stanovená v tomto ohledu nešla nad rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cíle předcházení střetům zájmů. Přiměřenost takového zákazu, jaký ukládá zákon č. 339/2003, nemůže být nicméně přezkoumána v rámci projednávané předběžné otázky, která se netýká tohoto aspektu.
- 62 Konečně, jak již bylo konstatováno v rámci přezkumu přípustnosti této předběžné otázky, je třeba zdůraznit, že článek 8 směrnice 98/5 předpokládá, že se pravidla hostitelského členského státu použijí na všechny advokáty zapsané v tomto členském státě, ať už pod profesním označením uděleným v tomto státě, nebo pod označením udělovaným v jiném členském státě.
- 63 Přitom s výhradou ověření, které v tomto ohledu přísluší italským soudům, se nezdá, že se zákon č. 339/2003 použije výlučně na advokáty italského původu, v kterémžto případě by vytvářel obrácenou diskriminaci. Je pravda, že advokáti, kterých se týká tento zákon, jsou advokáty, kteří chtějí být zaměstnáni entitou podléhající doзору nebo kontrole Italské republiky nebo jejích územních správních celků. Nicméně přinejmenším v rozsahu, v němž se jedná o zaměstnání u veřejných podniků, mohou být advokáty zapsanými do seznamu advokátů jedné z advokátních komor Italské republiky, a tedy dotčenými zákazem současného výkonu takového zaměstnání, nejen italský státní příslušníci, ale i státní příslušníci jiných členských států.

- 64 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba odpovědět na čtvrtou položenou otázku, že článek 8 směrnice 98/5 musí být vykládán v tom smyslu, že hostitelský členský stát může ukládat advokátům, kteří jsou v něm zapsáni a zaměstnáni – ať už na částečný nebo plný úvazek – jiným advokátem, sdružením nebo právní firmou, soukromým nebo veřejným podnikem, omezení současného výkonu povolání advokáta a uvedeného zaměstnání za předpokladu, že tato omezení nejdou nad rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cíle předcházení střetům zájmů, a použijí se na všechny advokáty zapsané v uvedeném členském státě.

K nákladům řízení

- 65 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

- 1) **Články 3 odst. 1 písm. g) ES, 4 ES, 10 ES, 81 ES a 98 ES nebrání vnitrostátní právní úpravě, která zaměstnancům státní správy zaměstnaným v rámci pracovního poměru na částečný úvazek zakazuje vykonávat povolání advokáta tím, že stanoví jejich vyškrtnutí ze seznamu advokátů, i když jsou k výkonu tohoto povolání způsobilí.**

- 2) Článek 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES ze dne 16. února 1998 o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace, musí být vykládán v tom smyslu, že hostitelský členský stát může ukládat advokátům, kteří jsou v něm zapsáni a zaměstnáni – ať už na částečný nebo plný úvazek – jiným advokátem, sdružením nebo právní firmou, soukromým nebo veřejným podnikem, omezení současného výkonu povolání advokáta a uvedeného zaměstnání za předpokladu, že tato omezení nejdou nad rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cíle předcházení střetům zájmů, a použijí se na všechny advokáty zapsané v uvedeném členském státě.

Podpisy.